

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Миколаїв
2025

Редакційна колегія збірника:

Берестнєв В. Б., заслужений тренер (Миколаїв);
Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Гогоренко О. В., канд. філол. наук (Миколаїв);
Деркач В. М., заслужений тренер, канд. наук
з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);
Матвієнко Л. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ);
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Шаповалова І. В., канд. філос. наук, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 4 від 26.11.2025 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 18. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2025. — 156 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

2017. Вип. 10. С. 289–299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2017_10_21 (дата звернення: 09.03.2025).
3. Ульянов К. Броньований розум. Бойовий стрес та психологія екстремальних ситуацій. Київ: УкрСІЧ, 2020. 304 с. URL: <https://surl.li/aujvbw> (дата звернення: 11.03.2025).
 4. Циганчук Т. В., Шинкарьова Л. В. Вплив стресу на уявлення про майбутнє в учасників бойових дій. *Психологічний часопис*. Київ, 2019. № 5. С. 264–276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2019_5_8_19 (дата звернення: 12.03.2025).
 5. Brenner, L. A., Vanderploeg, R. D., & Terrio, H. Assessment and diagnosis of mild traumatic brain injury, posttraumatic stress disorder, and other polytrauma conditions: Burden of adversity hypothesis. *Rehabilitation Psychology*, 54 (3), 2019, p. 239–246 URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19702422/> (дата звернення: 15.03.2025).

Chuhuieva I. I., Assistant Professor of the Department of Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Machechuk N. V., Student of the Specialty 053 Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), hamisek@ukr.net

PSYCHOLOGICAL FACTORS OF SOCIAL REINTEGRATION OF COMBATANTS

The article is devoted to the definition of factors of social reintegration of combatants. It is shown that the process of reintegration of combatants into civilian social practices is multifaceted and has specific psychological factors, stages and structural components. Social reintegration unfolds gradually and includes the following stages: preparatory stage, adaptation stage, integration stage, self-realization stage. Also, this process structurally combines four components: psychological, social, economic and legal.

Keywords: social reintegration, adaptation, self-realization, combatants.

УДК 159.944.4-057.36

Яблонський А. І.

доцент кафедри психології, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), andriy.yablonsky@nuos.edu.ua

Савицький О. В.

студент спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), andriy.yablonsky@nuos.edu.ua

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ БОЙОВОГО СТРЕСУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Проаналізовано основні теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців. Висвітлено історичні витоки поняття, його еволюцію в межах військової психології та сучасні наукові уявлення. Розглянуто моделі Сельє, Лазаруса та Оппенгейма як основу для розуміння психофізіологічної природи бойового стресу. Акцент зроблено на міждисциплінарному підході до дослідження та значенні психологічної підтримки військових.

Ключові слова: бойовий стрес, військова психологія, ПТСР, адаптація, стресові моделі, травма, військовослужбовці.

Озброєні конфлікти та війни супроводжують історію людства з давніх часів, залишаючи по собі численні втрати як у фізичному, так і в психологічному вимірах. Поряд із пораненнями, каліцтвами та загибеллю військовослужбовців усе більшої уваги наукової спільноти набуває проблема бойового стресу – складного психофізіологічного явища, яке виникає у відповідь на загрозу життю, надмірне нервово-емоційне напруження та перебування в екстремальних умовах. Його наслідки здатні зберігатися роками, викликаючи глибокі зміни у поведінці, сприйнятті та функціонуванні особистості.

Бойовий стрес має потенціал впливати не лише на безпосередніх учасників бойових дій, а й на їхнє соціальне оточення – членів родини, близьких, колег, а також на внутрішньо переміщених осіб і ветеранів. Психологічні прояви бойового стресу можуть охоплювати широкий спектр порушень: від тривожності та агресивності до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресивних станів і зниження мотивації до соціальної взаємодії.

В умовах сучасних воєнних конфліктів, особливо в контексті повномасштабної агресії Російської Федерації проти України, ця проблематика набуває особливої гостроти. Тривале перебування на фронті, постійна загроза життю, втрата побратимів, фізичне виснаження та ізоляція від сім'ї формують специфічний психологічний фон, який вимагає глибокого вивчення і належного психотерапевтичного супроводу. У зв'язку з цим зростає науковий інтерес до вивчення не лише клінічних проявів бойового стресу, а й механізмів його подолання, адаптаційних ресурсів особистості та ефективних підходів до психологічної підтримки військовослужбовців.

Загалом, теоретичне осмислення феномену бойового стресу передбачає комплексне міждисциплінарне дослідження, що охоплює психологічні, психофізіологічні, соціокультурні та нейробіологічні аспекти. Саме це зумовлює необхідність систематизації теоретичних підходів до розуміння бойового стресу, що й становить мету даного дослідження.

Дослідження бойового стресу має глибоке історичне коріння і є важливою частиною еволюції

військової психології та психіатрії. Уже під час Громадянської війни в США (1861–1865 рр.) спостерігалися численні випадки емоційного виснаження у солдатів, яке на той час описували через термін «ностальгія», що слугував своєрідним узагальненням психологічних проявів тривоги, суму за домом і дезадаптації до умов бойових дій. У 1871 році американський військовий лікар і психіатр Я. Да Коста на основі власних клінічних спостережень запропонував термін «солдатське серце» (або «синдром Да Кости») для опису комплексу симптомів, що включали серцево-судинні, респіраторні та психоемоційні розлади, які виникали в умовах хронічного стресу на полі бою [4].

Наприкінці XIX століття німецький невролог Г. Оппенгейм увів у науковий обіг поняття «травматичний невроз», яке позначало психічні розлади, що розвивалися у відповідь на сильні психотравматичні події, включно з бойовими ситуаціями [1]. Це стало підґрунтям для подальших досліджень психічних наслідків війни у XX столітті, зокрема під час Першої та Другої світових воєн, коли вже широко обговорювалися поняття «втома бою» (battle fatigue), «невроз фронту» (war neurosis) та згодом – «посттравматичний стресовий розлад» (ПТСР), який остаточно оформився як окрема діагностична категорія у 1980-х роках після включення до DSM-III (табл.). З часом концепція бойового стресу еволюціонувала, зокрема завдяки працям Г. Сельє, який розглядав стрес як адаптаційну реакцію організму на екстремальні умови, та Р. Лазаруса, який акцентував увагу на суб'єктивному сприйнятті загрози та стратегіях її подолання [4].

На сучасному етапі бойовий стрес розглядається як специфічний різновид стресу, який виникає під впливом екстремальних психогенних факторів бойової обстановки. Дослідники, зокрема Тютюнник Л. Л. [3, с. 107] та Тімченко О. В. [2], визначають бойовий стрес як стан, спричинений тривалими загрозами життю та благополуччю військовослужбовців та їх оточення, що значно перевищують рівень повсякденних стресорів. Висока інтенсивність цих впливів призводить до порушення когнітивних процесів та соціальної адаптації. За підходом Жигайла Н., бойовий стрес є частиною загального адаптаційного синдрому Г. Сельє і проявляється у

формі дистресу, що може призвести до передпатологічних та патологічних психічних станів, що ускладнює адаптацію як до військової служби, так і до цивільного життя після демобілізації [1, с. 64].

Сучасні дослідження бойового стресу вимагають комплексного підходу, включаючи нейробіологічні, когнітивні та соціально-психологічні аспекти. Інтеграція теоретичних моделей стресу, таких як теорія Г. Сельє та модель Р. Лазаруса, допомагає краще зрозуміти механізми бойового стресу та розробити методи його профілактики і лікування [4]. Однак існують суперечності щодо його природи та ефективності профілактики, адже більшість вчених вважають його дистресом, що спричиняє дезадаптацію та психічні розлади, зокрема ПТСР. Водночас інші дослідники вказують на можливість адаптивної функції бойового стресу в окремих випадках, коли короточасна мобілізація фізіологічних і психічних ресурсів сприяє ефективній поведінці в екстремальних умовах. Такий підхід підтримується в рамках концепції посттравматичного зростання, яка підкреслює, що пережитий стресовий досвід може слугувати поштовхом до особистісного розвитку, посилення життєстійкості та формування нових ціннісних орієнтирів.

Попри це, бойовий стрес переважно розглядається як негативний чинник, що викликає порушення емоційної рівноваги, когнітивну дезорганізацію, міжособистісні конфлікти та зниження бойової ефективності. У зв'язку з цим актуальним є пошук ефективних способів діагностики, профілактики та психологічної підтримки військовослужбовців, зокрема через впровадження програм психоосвіти, тренінгів з регуляції емоцій та спеціалізованих реабілітаційних заходів.

Отже, бойовий стрес значно впливає на психіку як військовослужбовців, так і цивільного населення, спричиняючи глибокі емоційні, когнітивні та поведінкові зміни, а також потенційну деформацію особистості. Його наслідки можуть проявлятися у вигляді тривожних розладів, депресій, ПТСР, порушень адаптації та міжособистісних труднощів. Вивчення феномену бойового стресу набуває особливої ваги не лише для військової психології, але й для медицини, соціології, психотерапії та системи психосоціальної підтримки, що зумовлено як акту-

Теоретичні моделі стресу та їх застосування до вивчення бойового стресу

Модель стресу	Автор	Основні положення	Застосування до бойового стресу
Теорія стресу	Г. Сельє	Стрес є адаптаційною реакцією організму на екстремальні умови. Визначає три стадії стресу: тривога, опір і виснаження	Бойовий стрес є частиною адаптаційного процесу, що може призвести до виснаження психіки
Когнітивно оціночна модель	Р. Лазарус	Стрес виникає через суб'єктивне сприйняття загрози та оцінку ресурсів для її подолання. Важливу роль відіграють когнітивні оцінки ситуації та стратегії подолання	Оцінка загрози під час бою та наявність ресурсів для подолання можуть визначати інтенсивність стресу
Теорія травматичного неврозу	Г. Оппенгейм	Травматичний стрес спричиняє психічні порушення, що виникають через травматичний досвід	Бойовий стрес може стати причиною розвитку травматичних психічних розладів

альністю питання збереження психічного здоров'я ветеранів, так і потребою у формуванні ефективних стратегій допомоги та реабілітації постраждалих. Тому дослідження бойового стресу має міждисциплінарне значення і становить важливий напрям у сучасних наукових пошуках.

Література

1. Жигайло Н. Психологічний супровід військово-службовців у зоні ведення бойових дій. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2022. Вип. 13. С. 64–70. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2022.13.8>.
2. Кравченко К. О., Тімченко О. В., Ширококов Ю. М. Соціально-психологічні детермінанти виникнення бойового стресу у військовослужбовців-учасників антитерористичної операції: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2017. 256 с.
3. Тютюнник Л. Л. Бойовий стрес та шляхи подолання його психотравмуючих наслідків. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. Вип. 2 (55). С. 106–115.
4. Prykhodko I., Matsehora Y., Kolesnichenko O. Psychological First Aid for Military Personnel in Combat Operations: *The Ukrainian Model, Military Behavioral Health*, 9 (3). 2021. DOI: <https://doi.org/10.1080/21635781.2020.1864530>.

Yablonsky A. I., Associate Professor of the Department of Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), andriy.yablonsky@nuos.edu.ua

Savytsky O. V., Student of the Specialty 053 Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), andriy.yablonsky@nuos.edu.ua

THEORETICAL APPROACHES TO STUDYING COMBAT STRESS IN MILITARY PERSONNEL

The article analyzes key theoretical approaches to studying combat stress in military personnel. It explores the historical origins of the concept, its development within military psychology, and current scientific perspectives. Stress models by Selye, Lazarus, and Oppenheim are discussed as frameworks for understanding the psychophysiological nature of combat stress. Emphasis is placed on interdisciplinary research and psychological support for service members.

Keywords: combat stress, military psychology, PTSD, adaptation, stress models, trauma, servicemen.

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	4
<i>Бережник О. В., Коренева Ю. П.</i> Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....	6
<i>Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є.</i> Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок.....	8
<i>Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П.</i> Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності	10
<i>Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С.</i> Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....	12
<i>Заїка Г. О., Олексюк О. М.</i> Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами домашнього насильства.....	14
<i>Карсканова С. В., Прийма О. М.</i> Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами.....	16
<i>Карсканова С. В., Ніязов Р. В.</i> Вибір стратегій поведінки особистості при внутрішньоособистому конфлікті.....	18
<i>Кравчук О. Ю.</i> Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти: концепції, виклики та траєкторії розвитку	21
<i>Кравчук О. Ю.</i> Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів у роботі з інклюзивними учнями.....	23
<i>Кравчук О. Ю., Новікова Г.</i> Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків: адаптація до різних потреб та контекстів	25
<i>Кравчук О. Ю., Райковська В. М.</i> Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку.....	27
<i>Кравчук О. Ю., Уськова О. М.</i> Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ: приватність, етика та інтерпретація результатів	29
<i>Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А.</i> Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок	31
<i>Курчатова А. В.</i> Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації супервізії в інклюзивній освіті.....	33
<i>Ларченко І. В., Богданова О. В.</i> Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту у вищій освіті.....	35

Ларченко І. В., Іщенко О. А.	Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....	38
Ларченко І. В., Іщенко Я. П.	Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах.....	40
Литвиненко І. С.	Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії.....	43
Литвиненко І. С., Гончарова О. О.	Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування	44
Литвиненко І. С., Джигота Е. В.	Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії.....	47
Литвиненко І. С., Малюжеко М. В.	Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку	49
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-сислової сфери особистості.....	51
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів.....	53
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період	55
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій.....	57
Михальченко Н. В.	Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання	60
Михальченко Н. В., Криницька О. О.	Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу	63
Михальченко Н. В., Михальченко І. В.	Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців	65
Мірзоян К. О.	Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....	68
Мочалова О. В.	Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....	69
Олексюк О. М., Корнієнко В. А.	Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання.....	71
Прасол Д. В.	Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту за умови інклюзивного навчання.....	73
Сінченко В. М., Коренева Ю. П.	Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу	75
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога	77
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації	79

Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....	81
Тур О. В.	Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти.....	82
Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В.	Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій	84
Яблонський А. І., Савицький О. В.	Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців.....	86

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бєляков Д.	Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....	89
Галєєва М.	Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....	91
Гей С. П.	Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект	92
Гранченко М. В., Хрящевська Л. М.	Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.)	95
Коваль Г. П., Ляшенко І. О.	Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст.	96
Костирко Т. М.	Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів.....	97
Нефьодов Д.	Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти	99
Рижева Н., Довбня В.	Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.).....	101
Рижева Н., Михайлов М.	Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі	102
Семешин Е.	До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології.....	104
Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В.	Експерименти на Засільському цукровому заводі: історичний екскурс.....	105
Тернович Б. П.	Голокост на Миколаївщині.....	106
Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз	107
Філенко А., Нефьодов Д.	Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.	108
Фьольдварі Шандор.	Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій	111
Шевченко А.	Становлення землеробства у Буджаку на початку XIX ст.	112
Шевчук В.	Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз	114

ДИЗАЙН

Данильченко Н. В., Гавловська Д. А.	Сучасні концепції в проектуванні дизайну плавучих будинків	116
Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О.	Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів.....	118
Матійко О. В., Обухова В. О.	Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....	119
Портнов Д., Атанова Є.	Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....	121

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ**Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І.**

Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді 123

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ**Бобіна О. В.** Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни 126**Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В.**

Розвиток освіти південної України у XIX–XX ст. 130

Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В.

Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану 132

Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В.Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини
як чинник економічного зростання південного регіону 135**Запесочний Н. О., Шаповалова І. В.**Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини:
історичний вимір та сучасні перспективи 136**Залізко А. С., Шаповалова І. В.**Формування багатонаціонального культурного середовища
Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.) 138**Корольова Т. М., Кравчук О. Ю.**Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної
компетентності індивіда 140**Михальченко Н. В., Молчанова О. М.**Готовність майбутніх вчителів початкових класів
до організації навчальної діяльності молодших школярів 141**Моїсеєнков А. В., Шаповалова І. В.** Особливості соціально-економічного життя

Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр. 144

Надточій І. В.Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього
втручання у розвиток дитини 146

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ 154

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ 155

Наукове видання

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Редколегія не завжди поділяє погляд авторів статей.
За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

Формат 60×84¹/8. Ум. друк. арк. 18,1. Тираж 100 пр. Зам. № 3012-1.

Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.